

Etkinlikler - Prof. Dr. Edhem Eldem'in kaleminden Osmanlı Devleti'nde Nişan ve Madalya Geleneği...

Osmanlı İmparatorluğu'nun 19. yüzyılda giriştiği değişim sürecinin büyük ölçüde Batı modelinden esinlendiği tartışılmaz bir gerçek. Bu Batılılaşma sürecinde, kişileri onurlandırmak amacıyla verilen nişan ve madalyaların da çok özel ve ilginç bir yeri bulunuyor.

Osmanlı nişan ve madalyalarının serüveni, Napoléon Bonaparte'a karşı zafer kazanan İngiliz amirali Lord Nelson'a çok özel bir çelenk hediye edilmesiyle başladı. Önceleri daha çok "İngiliz icadı" niteliğinde kalmışsa da, 1830'lardan itibaren Avrupa'yla yoğunlaşan diplomatik ilişkiler ve ıslahat çabalarıyla birlikte giderek hız kazandı. 1840'lardan sonra, nişan ile rütbe arasındaki sıkı bağ koparken, bugün anladığımız anlamdaki ilk nişan örnekleri ortaya çıktı. Özellikle Kırım Savaşı'ndan başlayarak bu konuya verilen önem arttı ve başlıca Avrupa devletlerinde olduğu gibi, Osmanlı İmparatorluğu da nişan ve madalyaları politik ve diplomatik amaçlarla yoğun bir şekilde kullanmaya başladı. Abdülmecid'in Mecîdî (1852) ve Abdülaziz'in Osmânî (1861) nişanları, "modern" bir formata geçildiğinin işaretçisi oldu.

Bu süreç, II. Abdülhamid döneminde doruğa ulaştı. Bir yandan eski nişanlar verilirken, diğer yandan bazı "ilk"ler doğdu: Kadınlara mahsus Şefkat Nişanı, başarılı öğrenciler için Maarif Madalyası, devlet hizmetinde bulunanlara verilen İmtiyaz ve Liyakat madalyaları, yardım ve destek karşılığında sunulan madalyalar.. II. Abdülhamid, madalya ve nişanlar üzerine kurulu bir siyaseti, keyfi, haksız hatta gülünç bazı örneklerle vardırıracak kadar bilinçli ve hesaplı bir şekilde kullandı. Hatta dönemin muhalifleri, nişanların değerinin kalmadığını ima eden sözler ve şiirler yazmaya başladı.

1908'deki Jön Türk İhtilâliyle ve onu takip eden savaş ortamıyla birlikte, nişan ve madalya olgusu, siyasi taraftarlık, vatanperverlik, milliyetçilik, siyasi ve askeri propaganda aracına dönüşerek daha geniş bir tabana yayıldı. Çok sayıda gayriresmî madalya, rozet ve hatıra madalyalarıyla ideolojik ve siyasi söylemler yansıtılmaya, harp propagandası yapılmaya başlandı. Türkiye Cumhuriyeti'nin neredeyse tamamen madalyasız-nişansız bir geleneği benimsemesini belki de Osmanlı döneminde varılan bu noktaya bir tepki olarak değerlendirmek mümkün.